

Zadruge i socijalna poduzeća: Rad i zapošljavanje u odabranim zemljama

Uvod

Zadruga se obično definira kao poslovna organizacija koja je pod demokratskom kontrolom i u vlasništvu svojih članova te koja radi u interesu svojih članova. Socijalno poduzeće općenito se smatra poslovnom organizacijom sa socijalnom misijom, koja radi u interesu svoje zajednice ili skupine klijenata. U ovoj se studiji istražuje doprinos europskih zadruga i socijalnih poduzeća stvaranju i zadržavanju radnih mjeseta. Njome se utvrđuju pokretni rasta radnih mjeseta i prepreke za njihov rast, istražuju se uvjeti zapošljavanja, podrobno se navode mjere potpore koje su dostupne u odabranim državama članicama EU-a i predlažu pokazatelji politike kojima se podupire ostvarivanje tih radnih mjeseta.

Kontekst politike

Nakon finansijske krize u 2008. i stalne visoke stope nezaposlenosti u EU-u, zadruge su imale slične ili bolje stope preživljavanja od tradicionalnih poduzeća. Zadruge i socijalna poduzeća također su se smatrali mogućim izvorima inovativnih rješenja za društveno-gospodarske izazove koji su utvrđeni kao prioriteti EU-a: uključivi rast, pomoć u regionalnom gospodarskom razvoju, pametan rast, rješavanje pitanja siromaštva i socijalne isključenosti te stvaranje održivog rasta.

Glavni zaključci

Razvoj novih oblika zadruga i socijalnih poduzeća

U ovoj se studiji primjenjuje definicija zadruge Međunarodnog zadružnog saveza (ICA) i definicija socijalnog poduzeća Europske komisije. Međutim, posebni zakoni i definicije razlikuju se među državama članicama. Taj je sektor dinamičan jer se stalno pojavljuju novi oblici zadruga i socijalnih poduzeća.

Podaci o sektoru i rezultatima

Na temelju dostupnih statističkih podataka Italija ima najveći sektor zadruga i socijalnih poduzeća. Broj zadružnih organizacija i organizacija socijalnog poduzetništva te radnih mjeseta znatno se razlikuje među zemljama iz studije slučaja, a različiti izvori podataka pružaju različite brojke.

Dostupni podatci i stajališta nacionalnih dionika upućuju na to da su zadruge i socijalna poduzeća bili relativno uspješni nakon finansijske krize. Međutim, ukupna uspješnost zadruga i socijalnih poduzeća te posebnih vrsta tih organizacija razlikuje se u odabranim zemljama. Posebno se bile uspješne socijalne zadruge.

Mjere potpore

Sve zemlje podupiru razvoj zadruga i socijalnih poduzeća raznim mjerama. Potpora se uglavnom odnosi na finansijsku pomoć, pomoć za početak poslovanja i opću pomoć u poslovanju. Učinak mjera potpore na zapošljavanje smatra se izrazito pozitivnim. Iako je potpora dostupna u velikoj mjeri, rukovoditelji u organizacijama iz studije slučaja najčešće se nisu njome koristili. Umjesto formalnih mjera poslovne potpore, zadruge i socijalna poduzeća često se odlučuju za neformalnu potporu putem različitih mreža.

Razine zaposlenosti

Broj radnih mjeseta povećavao se u organizacijama iz studije slučaja u većini skupina zanimanja i kategorija statusa radnih mjeseta. Čini se da taj uspjeh u održavanju i otvaranju radnih mjeseta nije povezan s gospodarskim ciklusom i krizom. Drugi čimbenici vjerojatno utječu na ishode zapošljavanja, kao što su razina organizacijskih inovacija, kvaliteta upravljanja i javnog financiranja.

Radnici u organizacijama iz studije slučaja visoko su ocijenili kvalitetu radnih mjeseta, u apsolutnom i u relativnom smislu. Razlog za to je taj što je kvaliteta radnih mjeseta najčešće glavni cilj tih organizacija.

Nije bilo mnogo razlika u stvaranju radnih mesta ili kvaliteti između dviju vrsta organizacija. Sljedeći unutarnji čimbenici pridonijeli su pozitivnoj organizacijskoj uspješnosti: rukovodjenje; struktura i procesi upravljanja i internog odlučivanja; ponovno ulaganje viška vrijednosti; davanje prednosti radnim mjestima u odnosu na plaće i dobit; usmjereno na dugoročno razdoblje; te zajedničke vrijednosti članova, radnika i, u mnogo slučajeva, kupaca i klijenata.

Čimbenici koji utječu na zaposlenost

Stvaranje i zadržavanje radnih mesta ovisi o poslovnom uspjehu i odražava sposobnost organizacija da se natječu na postojećim tržištima, prijeđu na nova tržišta te razviju i poboljšaju robu i usluge koje isporučuju. Inovacije su bile najčešće spomenuti pokretač zapošljavanja, nakon čega slijedi zadržavanje postojećih tržišta i kupaca te širenje na nova tržišta ili privlačenje različitih vrsta kupaca. Kao glavni pokretač navedene su i upravljačke vještine i sposobnosti.

Smanjenje sredstava za javno financiranje bilo je prepreka, kako u pogledu smanjenja dostupnih sredstava tako i u pogledu povećanja konkurentnosti u javnom nadmetanju. Finansijska kriza dovela je do gubitka radnih mesta u nekim organizacijama, ali je i ujedno stvorila mogućnosti za rad mnogih organizacija.

Pokazatelji politike

Rezultati ove studije pokazuju da zadruge i socijalna poduzeća mogu ostvariti i ostvaruju pozitivne ishode u zapošljavanju, kao i kvalitetna radna mjesta. Čini se da to čine uključivanjem praksi iz područja ljudskih resursa za koje se zalaže velik broj tradicionalnih poduzeća. U tom kontekstu, zadruge i socijalna poduzeća znatno pridonose ciljevima politike EU-a u okviru strategije Europa 2020. za održiv i uključiv rast, kao i za pravedan rad koji je utvrđen u okviru europskog stupa socijalnih prava.

Dokazi upućuju na potrebu za podržavanjem i promicanjem zadruga i socijalnih poduzeća na razini EU-a te na nacionalnoj i regionalnoj razini, kao sredstva za društveno-gospodarski razvoj. To se može postići na različite načine:

- **nastavkom opće političke potpore** koju pruža Evropska komisija i Parlament

- **boljim usmjeravanjem posebne potpore** – možda nije potrebno više mjera potpore, ali razina potpore za početak poslovanja i opće poslovno savjetovanje nejednaka je među državama članicama EU-a te bi se mogla poboljšati vidljivost i usmjerenošću postojeće potpore
- **povećanjem vidljivosti tog sektora** među organizacijama iz javnog (na primjer, lokalne agencije za gospodarski razvoj) i privatnog sektora (npr. banke), koje su usmjerene na poticanje i omogućavanje poslovnog razvoja
- **pokušati razumjeti zašto zadruge i socijalna poduzeća ne traže veću potporu**, posebno potporu usmjerenu na taj sektor, uz pomoć daljnog istraživanja. Možda se neformalne mreže potpore mogu upotrijebiti kao kanal za veću iskorištenost potpore.
- **promicanjem klauzula o socijalnoj vrijednosti u javnim natječajima** u mjesto najnižih troškova kako bi se smanjio pritisak na kvalitetu radnih mesta
- **promicanjem sektora kao alternative pružanju usluga javnog sektora** te poticanjem zadruga i socijalnih poduzeća da sudjeluju u javnim natječajima za pružanje javnih usluga
- **uključivanjem sektora u poduzetničko i poslovno obrazovanje** kako bi se mladima omogućilo da donesu informirane odluke o ulasku u sektor, kao i o mogućnostima za karijeru i poslovnu priliku
- **podupiranjem razvoja upravljačkih vještina** u zadrugama i socijalnim poduzećima visokoškolskim obrazovanjem u području poduzetništva i poduzeća te u sklopu osposobljavanja za upravljanje koje pružaju poduzeća / lokalne organizacije za gospodarski razvoj
- **nadogradnjom rada Europske komisije u svrhu pojašnjenja vrsta i oblika zadruga i socijalnih poduzeća** – time će se omogućiti prikupljanje boljih podataka kako bi se pratio razvoj i učinak sektora
- **poboljšanjem statističkih podataka o sektoru** kako bi se olakšala analiza i usporedba među zemljama i omogućila pouzdana analiza politika

Dodatne informacije

Izvješće *Zadruge i socijalna poduzeća: Rad i zapošljavanje u odabranim zemljama* dostupno je na:<https://eurofound.link/ef18043>

Voditelj istraživanja: Stavroula Demetriades

information@eurofound.europa.eu